RĂUL DE DINAINTEA BINELUI. (IV) MOTIVUL PĂRĂSIRII COPILULUI ÎN BASMUL FANTASTIC ROMÂNESC

The Evil before Good. (IV) The Reason for Leaving the Child in the Romanian Fairy Tale

Costel CIOANCĂ[1]

Abstract

A mythological motive, full of imaginative and strongly ontological elements, the abandonment / exile of the child in the Romanian fairytale brings into the epic plane the labor and consciousness of a (dis) imaginary continuity, in which the social contents load the subject itself. The symbolic expression of such a motive of evil and moment of weakness, when a parent exiles / leaves his child in a space of chaos, demonic, like the forest from the fantastic Romanian fairy tale, is obvious. The relations between the carnal body and the spiritual body discovered here, in this space of exile, will make from the exiled child a prominent exponent of the imaginary of the traditional evil. The dynamics of the primary pulses generated by the production of evil, when the exile manifests in the new space all sorts of feelings (despair, fear, etc.), will be quickly subordinated to the secondary (spiritual) pulses: either with divine help, or with his own fund of self, the exiled realizes that this (self) exile is, in fact, a necessary / obligatory moment for deciding, remodeling, revalorizing its common social and spiritual status in advance.

Keywords: Evil, Good, reason for leaving, child, phenomenology, Romanian fairy tale.

Există, pentru cazurile mitice de părăsire a copilului, o serie întreagă de motive care determină astfel de acţiuni. Relaţia intimă dintre vis şi mit, manifestată prin conţinuturile negative ale acestui vis premonitoriu care trebuie corijat, este unul dintre motive, exemplu elocvent fiind, în acest sens, cazul lui *Paris*. După ce îl născuse pe Hector, Hecuba, soţia regelui Priam, va visa că va naşte un buştean arzător, care va duce la arderea întregii cetăţi. Decriptat de un maestru al interpretării viselor (Aisakos, un alt fiu al lui Priam) ca fiind cel care va duce la căderea Troiei, acest nou-născut este părăsit pe muntele Ida; va fi alăptat 5 zile de către o ursoaică, descoperit de un păstor, crescut. Ulterior, după un agōn atletic (Paris îi învinge pe toți concurenții unei lupte organizate tocmai la curtea tatălui său biologic, regele Priam, premiul fiind un taur prețuit foarte mult de Paris!), va fi recunoscut şi acceptat de către familia sa regală; urmează viața la curte şi binecunoscutele nenorociri aduse cetăţii şi familiei prin răpirea Elenei şi pornirea războiului troian.[2]

Acestui mit, Otto Rank îi alătură un altul, persan, în care regelui Sam din Sistan, o consoartă îi naşte un fiu albinos, naştere care va fi tăinuită de mama sa; regele află adevărul de la doica acestuia şi porunceşte ca fiul său născut cu părul alb, să fie abandonat. Ceea ce se va întâmpla: va fi abandonat pe muntele Alburs, crescut de o pasăre puternică; ulterior, tatăl său îl va vedea în vis cât de mare şi puternic a devenit, iniţiind căutarea şi recuperarea sa (va fi chiar succesorul lui la tron!).[3]

[1] PhD, Scientific and cultural coordinator of the *Ancient Western Art Museum* of the Romanian Academy
[2] Rank 2012, pp. 35-36.
[3] *Ibidem*, pp. 36-37.

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

Apoi, avem mult mai cunoscutul caz al lui *Oedip*, despre acea profeţie a Oracolului din Delphi vorbind (prin gura nemuritorului Sofocle…) Iocasta, mama lui Oedip:

> Cândva lui Laios îi vestise oracolul -/ […]c-a fost ursit a fi / ucis de mâna chiar a unui fiu de-al lui/ şi-al meu. Dar Laios – toţi o spun – a fost ucis / la-crucişarea a trei drumuri, de tâlhari / străini. Trei zile nici s-au scurs de când veni/ pe lume-al său copil, şi Laios gleznele-i / I le-a legat şi-apoi a pus de l-au zvârlit/ pe-un munte neumblat… Apolo n-a-mplit/ Oracolul! Nu el – copilul – şi-a ucis/ părintele! [4]

Descoperit şi crescut de cuplul regal al Corintului (Polybos şi soţia sa, Merope), Oedip va afla despre profeţia oracolului delphian („*ursit/ să mă-mpreun cu mamă-mea, să zămislesc/ urmaşi ce-or fi ruşinea lumii-ntregi şi că-s/ ursit să fiu al tatii ucigaş*”[5]) şi, încercând să o evite, va fugi din Corint, însă tocmai fuga sa va aduce la împlinirea oracolului: pe drumul spre Teba îşi va ucide tatăl.[6]

Alt exemplu: *Telephos*, nepotul regelui Aleos din Tegea; tot în urma unei preziceri a oracolului delphinan (un nepot născut de fiica sa îi va ucide toţi fiii), acest rege o va face pe fiica sa preoteasă a Atenei, interzicându-i, sub ameninţarea cu pedeapsa capitală, orice contact intim cu bărbaţi. Hercule o va viola, iar Auge, însărcinată fiind, va fi dată pe mâna unui marinar (Nauplios), spre a fi aruncată în mare, dar, va scăpa.[7] (La unii mitografi, acest erou va fi născut într-un tufiş, rămânând acolo şi, după ce va fi alăptat de o ciută, va fi descoperit, crescut şi va ajunge urmaş al regelui.[8]).

Un alt erou celebru al mitologiei greceşti, *Perseu*, va avea parte şi el de un astfel de episod. Bunicul său, regele Akrisios al Argosului, neavând urmaşi de sex bărbătesc, va consulta oracolul de la Delphi care îi va dezvălui că fiica sa, Danae, va naşte un fiu care îi va aduce regelui pieirea; ca urmare, aceasta este închisă într-o cameră de fier, inexpugnabilă, inaccesibilă. Pentru majoritatea *celorlalţi*: Zeus va pătrunde la aceasta sub forma unei ploi de aur, inevitabilul întâmplându-se; Danae şi fiul ei sunt închişi într-o ladă şi aruncaţi în mare, apoi vor fi salvaţi de un pescar, după multe fapte eroice (uciderea Medusei, printre altele), Perseu ucigându-şi bunicul la o întrecere sportivă cu discuri, devenind ulterior rege al Argosului, întemeietor al cetăţii Micene.

De asemenea, cf. unor mitografi, chiar şi celebrul erou *Herakles* va fi abandonat, după naştere, pe un câmp[9], tot traiectul său eroic ulterior desfăşurându-se sub acest stigmat al expulzării/repudierii de sorginte divină.[10]

---

[4] Sofocle 1969, p. 297.
[5] *Ibidem*, p. 301.
[6] […]*Trei căi acolo se-ntâlneau – văd un pristav / şi-o căruţă-n urma lui cu telegari./ Urcat în ea stătea un om ce semăna/ cu cel pe care-l zugrăvişi; deodat-aud / pe vizitiu şi pe bătrân;<,Hei, la o parte tu/ din drum!>>. Eu scos din fire-atunci, pe vizitiu / l-am şi lovit. Bătrânul din chervanul lui/ nu mă slăbea din ochi; pe lângă el când am / trecut, m-a şi pălit cu un toiag în cap. / În mână-o bâtă-aveam şi-n creştet l-am trăsnit,/ din car s-a prăbuşit de-a rostogol… Pe toţi/ i-am omorât!* (*Ibidem*).
[7] Otto 2012, pp. 38-39.
[8] Diodor 1981, IV, 33, 7-12.
[9] Diodor 1981, IV, 9, 6.
[10] A se vedea articolul *Hercule* din Otto 2012, pp. 76-80.

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

Pentru mitologia veterotestamentară, emblematică este părăsirea lui Moise după naşterea sa şi punerea într-un coş smolit pe apa unui râu.[11] În fine, foarte cunoscut pentru mitologia romană clasică, este cazul părăsirii fraţilor gemeni Remus şi Romulus pe un mal al Tibrului, spre a fi luaţi de apele râului revărsat.[12]

În mod evident, tema aceasta presupune mult mai multe exemple[13], fiecare cu ocurenţele lui simbolice. Literatura de specialitate este şi ea una extrem de bogată, cu abordări din cele mai diverse. Avem, astfel, ştiri senzaţionale în care sunt prezentaţi publicului copii părăsiţi/rătăciţi în păduri, sălbăticiţi în timp şi/sau crescuţi de animale sălbatice[14], scrieri ficţionale[15], scrieri non-ficţionale[16], filme tratând un astfel de subiect.[17] După cum avem şi abordări psihanalitice ale unor opere plastice (vezi seria de gravuri semnate William Blake – *The Little Girl Lost, The Little Boy Lost*, aflate în colecţii muzeale celebre precum British Museum sau Fitzwilliam Museum)[18] sau scrieri literare cu tentă erotică/pornografică[19], documentare şi ştiri despre inoportune situaţii dintr-un cotidian dezsocializat, politizat şi subumaniza(n)t…[20]

Greutatea simbolic-ontologică a unui atare motiv al răului, nu putea fi omisă de axiologia tradiţională şi, implicit, de epicul fantast de basm. Prin urmare, în prezentul studiu, pornind de la situaţiile mitice prezentate supra, trecând prin situaţiile real-istorice documentate, voi încerca să mitanalizez acest motiv al părăsirii/alungării copilului de acasă. Voi avea în vedere, dincolo de greutatea ontologică a simbolisticii din cazul miturilor, structura, dinamica şi funcţia luate de acest motiv la nivelul basmului fantastic românesc. Starea de dezechilibru (familial-social, emoţional) de dinaintea părăsirii/alungării, va însemna, cum vom vedea la concluzii, o descărcare catartică prin care trupul fizic, moral şi spiritual al eroului părăsit/alungat ne vorbeşte despre semiotica

[11] Exodul 2, 1-10.
[12] Titus Livius 1976, 1, IV, p. 11.
[13] Pe lână cele amintite deja supra, O. Rank (op. cit.) vorbeşte despre Sargon, Karna, Ghilgameş, Kyros, Tristan, Iisus, Siegfried, Lohengrin.
[14] http://www.descopera.ro/stiinta/2610006-sindromul-mowgli-copiii-salbatici-ai-naturii (accesat la 26.10.2017), aici fiind prezentat, dincolo de cunoscutul caz ale celor două fetiţe indiene Amala şi Kamala, descoperite în apropiere de Calcutta în 1926 şi despre care se credea că au fost crescute de lupi, manifestând un comportament tipic acestor animale, şi cazul unui copil (Traian Căldăraru) descoperit în 2002 într-o pădure braşoveană de un cioban…
[15] Din bogata literatură ficţională care are ca leitmotiv motivul părăsirii/exilării copilului într-un spaţiu sălbatic, neapropizat şi redescoperit ulterior, amintesc: R. Kypling, *The Jungle Book*; Karen Russell, *St. Lucy`s Home for Girls Raised by Wolves*; Jane Yolen, *Children of the Wolf*; Mordicai Gerstein, *The Wolf Boy*; Jill Dawson, *Wild Boy*; John Fairfax, *Wild Children* (poeme); J. George, *Julie of the Wolves*; Alice Hoffman, *Second Nature*; Ursula Le Guin, *Tehanu*; Jane M. Lindskold, *Through Wolf`s Eyes*; Patricia A. McKillip, *The Forgotten Beasts of Eld*; Catherynne M. Valente, *The Orphan`s Tales* etc.
[16] Boswell 1998; Chapman 2013; Ferrante 2015; Knoepflmacher 2005; Louv 2005; Newton 2004; Redford 1967; Taggart 1984; Warner 1996; Watson 1995; Ziolkowski 2010 etc.
[17] *L`enfant sauvage*, regia François Truffaut, 1969 (despre povestea unui copil sălbăticit - „copilul sălbatic din Aveyron" - descoperit în 1797 în pădurile din preajma oraşului Toulouse); *Princess Mononoke*, un film de desene animate în regia lui Hayao Miyazaki, 1997; *The Jungle Book*, celebra ecranizare şi producţie Walt Disney din 1967 după cartea lui R. Kipling, în regia lui Wolfgand Reitherman etc.
[18] Greco 1983.
[19] Moore, Gebbie 2006; Tribunella 2012.
[20] https://en.wikipedia.org/wiki/Child_abandonment (site accesat la 26.10.2017); Røed 2009; Trenholm 2013, etc.

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

imagologică a relaţiilor interumane din cadrul epicului fantast de basm, despre nevoia de iertare, corijare şi/sau pedepsire pentru derapaje caracateriologice, acţiuni inoportune.

Pentru o psihopedagogie a imaginarului *răului* acestui motiv

Structura şi semnificaţiile situaţiilor de basm fantastic românesc cu acest motiv al părăsirii copilului în pădure sau alungării de acasă, nebănuite iniţial, reclamau un „dispozitiv" conceptual unitar, ceea ce mi-a sugerat împărţirea acestora tematologic. Astfel, avem 3 mari categorii tematice:

- copii părăsiţi într-o pădure de către tatăl lor bun la sugestia/insistenţa mamei vitrege;
- copii părăsiţi sau alungaţi în mod explicit de acasă din varii motive;
- copii care se autoexilează.

I) Foarte numeroase şi bine definite imagologic, sunt cazurile în care **un copil (sau mai mulţi) este părăsit într-o pădure, la sugestia şi insistenţele mamei vitrege.** [21] Pe fundamentul unor carenţe şi disfuncţionalităţi familiale, un tată este determinat de noua soţie cu care se însoară să îşi părăsească copiii din prima căsătorie într-un spaţiu sălbatic, departe de casă. Mecanismele psihologice care preced şi determină o astfel de atitudine impardonabilă a tatălui, au, în general, un fundament logic, acţiunea primă a tatălui având caracter pragmatic:

> A fost odată, în vremoile ale vechi, un român care fiind însurat i-a făcut nevasta doi copii: un băiat şi o fată. După ce i-a făcut nevasta ăşti doi copii, a mai trecut ce-a mai trecut şi s-a bolnăvit nevasta şi după ce a bolit cât o fi bolit a murit, lăsând copiii micşori. Românul era om muncitor, îşi câştiga hrana muncind cu mâinile şi ziua la unul şi la altul, n-avea niscai avere; n-a putut omul să stea acasă să-şi vază de copii şi n-avea nici bani ca să-şi bage o femeie să vază de ei. S-a gândit omul că după ce s-o termina vremea cernitului după nevastă-sa dintâi, să se însoare iar, ca să-şi aibe rost în casă şi să nu stea copiii aşa nelăuaţi şi murdari.[22]

Dinamica internă a mentalităţii tatălui, probabil de încadrat într-un tipar al etosului tradiţional, este de subliniat: regretând moartea soţiei prime, pus într-o ipostază inoportună (fără avere, trăind doar din ce câştiga cotidian şi cu doi „copii micşori"), el trebuie să gândească în perspectivă (recăsătorirea întru refundamentarea acţiunilor, statusului familial-cotidian, acel „ca să-şi aibe rost în casă şi să nu stea copiii aşa nelăuaţi şi murdari"). Dar, exegetic, tocmai această dorinţă de a rezolva o problemă va genera probleme; fenomenologic, epicul tradiţional va introduce în schemă răul de dinaintea binelui. Experienţa dramatică trăită de cei doi copii din acest moment al epicului fantast de basm, are un raţionament semnificant, părăsirea fiind aproape ceea ce I. Kant numea

[21] Bârlea 1966, I, pp. 159-160; Boer et alii 1975, pp. 177-178 (De altfel, basmul se numeşte, în mod sugestiv, *Mama maşteră*!); Hasdeu 2000, pp. 17-18, 234-235, 238-239; Marian 1986, pp. 359-362; Oprişan 2006, VI, pp. 270-272; Pop-Reteganul 1986, pp. 28-29 etc.

[22] Stăncescu 2000, p. 263. O astfel de justificare trăirist-pragmatică avem şi într-un basm al colecţiei I. Oprişan (*Copiii în pustietate*): […]*Iar moşu ce spune? Dup-un an de zile, după moartea lu baba lui, i-a venit dracii să se căsătorească. Normal aşa era! Trebuia să aib-o cămaşă spălată, o mâncare făcută, de unde venea – să găsească o varză caldă ca fiecare om… Ş-a căutat de cuviinţă să se căsătorească şi moşu*. (Oprişan 2006, VI, p. 270).

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

norwendiger Ingrediens (= un „ingredient necesar"): dincolo de toate detaliile psihologice ale unei astfel de acţiuni, părăsirea copiilor într-un mediu sălbatic, neantropizat, va prefigura traiectul lor eroic şi repoziţionarea socială (altfel improbabilă!). Atavismul *răului de întâmplat* înaintea *întâmplării binelui*, este sugestiv pentru momentul intrării în viaţa copiilor orfani de mamă a unei mame vitrege, reliefând părăsirea naturii umane în favoarea unei primare sălbăticii, emblematic fiind basmul din care deja am citat supra (*Făt-Frumos cu puii de fiară*, colecţia D. Stăncescu):

> […]După ce s-a însurat de şi-a luat altă muiere, a gândit că a scăpat de griji şi de chinuri, dar, când colo, n-a trecut multă vreme la mijloc şi a început muierea cu ură pe copiii făcuţi cu nevasta dintâi, dar ce ură gândeşti?...că din ce trecea din aia îi ura mai tare, până nu şi nu că să depărteze copiii, să-i ducă, să-i facă, dar ea să nu-i mai vază şi să nu-i mai vază. Omul azi roag-o să-i ierte, mâine roag-o să-i ierte, dă-i în sus, dă-i în jos, s-o înduplece să lase copiii, că-i zicea că el de-aia s-a însurat, când e vorba, de-al doilea, ca să aibe cine îngriji de ei, iar nu ca să-i gonească şi să se despartă de ei, că îi sunt dragi fiind copiii lui… nimic, nu ieşea cu ea la căpătâi deloc. [23]

Presat în mod continuu de noua nevastă, care manifestă impulsuri tot mai agresive, traduse sub forma unor descărcări nevrotice[24], tatăl va consimţi la îndepărtarea lor de acasă. Iar spaţiul ales spre a-i îndepărta şi părăsi nu putea fi, cum altfel?!, decât unul neantropizat, dar, totodată, unul arhetipal, iniţiatic: pădurea. [25] Important este de menţionat, în acest moment al epicului, „mecanismul păcălirii" acestor copii: spre a-i face să creadă în cele spuse şi a-i putea părăsi, tatăl acestora meştereşte un mecanism prin care să îşi certifice sonor prezenţa în pădure şi activitatea pentru care, chipurile, îi părăsise în pădure:

> […]Şi i-a luat şi i-a dus într-o pustietate de pădure mare şi acolo a căutat şi a dat de o poiană frumoasă. Acilea erau mere pădureţe multe. Omul a zis copiiilor: -Taică, voi să staţi acilea ca să vă mai odihniţi, că eu mă duc mai colea să culeg mere pentru acasă. Copiii s-au pus jos pe iarba a frumoasă şi au început a se juca. Omul s-a dus de s-a înfundat în bunget; acolo a legat o tivgă, de o legăna vântul de colo până colo. Copii au gândit că tivga de se bătea de vânt era tatăl lor, muncea acolo, şi au dat înainte cu jocurile. [26]

---

[23] Stăncescu 2000, p. 263.

[24] […]-*Nu mai mănânc şi nu mai mănânc pâine şi sare cu tine de nu duci copiii d-acilea! îi zicea muierea. Şi dint-asta n-o scotea*. (*Ibidem,* p. 264). Într-un alt basm al colecţiei D. Stăncescu (*Cerbul de aur*), avem descris un asemenea comportament al mamei vitrege, prin importanţa şi suculenţa lui hermeneutică pentru analiza de faţă, meritând citat pasajul în cauză: *A fost, cică, un unchiaş ş-o mătuşe. Unchiaşul a fost având de la nevasta dintâi doi copii: un băiat ş-o fată, şi p-ăşti copii mătuşa, muma a vitregă, nu-i putea suferi, îi ţinea nemâncaţi, îi bătea de le învineţea carnea pe ei – bătaie de mumă vitregă, când e vorba; în sfârşit, vai mămuşoara lor ce viaţă duceau bieţii copii, c-avea zdripţuroaica o inimă neagră de-a fost ştiut-o şeapte sate primprejur, şi era şi prefăcută*. (*Ibidem,* p. 42).

[25] Spaţiu al consacrării statutului eroic al eroului, *pădurea* ca pandant al *drumului reuşitei* (finale) a unui erou de basm fantastic românesc, a făcut obiectul unei analize hermeneutice (vezi Cioancă 2014), motiv pentru care nu voi insista acum şi aici asupra acestor aspecte.

[26] *Ibidem*. La Boer et alii 1975, pp. 177-178 este o „*scînduriţă într-un copaciu, care, bătând vântul, suna mereu: tac! tac!, ca să gândească copiii că el taie lemne*"; la Hasdeu 2000, pp. 17, 234-235, 238-239 este „*o tigvă legatră de copac, care bătută de vânt producea sunet a tăietură de lemne*"; la. Ispirescu 1988, I, p. 315 este „*un căpătâi de scândură*" ce imita sunetul toporului tăind lemne; la Marian 1986, pp. 259-261, este o toacă; Oprişan 2006, VI, p. 270 o tigvă pentru lapte, etc.

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

Duşi în pădure şi părăsiţi, aceştia vor regăsi, în primă instanţă şi la intuiţia fetei (care presară cenuşă pe drum), drumul înapoi spre casă[27], la a doua încercare de a-i părăsi în pădure, aceştia rămânând pierduţi. Este momentul în care copiii, părăsiţi în pădure şi nemaiputându-se întoarce acasă[28], vor trebui să îşi activeze instinctul de supravieţuire şi să se descurce în noile condiţii. Ceea ce şi vor face: dincolo de reacţia primă, firească ([…]*N-au mai dat de cale. Dacă au văzut aşa au prins copiii a plânge tare, dar ce erau să facă?...au adormit şi ei ca copiii.*[29]), autorul anonim de basm a „încărcat" simbolic acest moment al părăsirii copiilor într-o pădure cu elemente ale unui (viitor) agōn atletic (→ băiatul are un arc, cruţă anumite animale sălbatice gestante care îi vor promite, în schimbul vieţii, un pui năzdrăvan de-al lor, lupta cu zmeii etc.).

O situaţie particulară avem în cazul basmelor cu copilul/copiii părăsiţi nu în pădure, ci altundeva, în spaţii locuite şi/sau antropizate. Astfel, într-un basm al colecţiei O. Păun, S. Angelescu (*Spandelea sau maşina de cuţite*), un pictor, om sărac şi fără familie, va găsi „un copil mic, dă piept, lăsat d-o fată mare pă drumuri"[30], de unde va fi luat, adoptat, botezat şi crescut. Un alt caz interesant este în basmul *Un om bătrân şi o femeie avea doi copii*, colecţia Ov. Bârlea: aici, presat de soţie să îşi îndepărteze copiii de acasă, tatăl nu îşi va părăsi copiii, ca în majoritatea covârşitoare a cazurilor, într-o pădure, ci „la nişte neamuri":

> […]-Mă, dacă vreai să mai sta io cu tini, ia-ţi copiii şi du-i la neamurli tăi, un te-o milui Dumnezău cu iei! Acuma ce să vezi? Ăl unk`iaşi a-ncepu să plângă, săracu, dă mila lor. I-a loat. Avea nişte neamuri, cum ar hi pân Ardeal, sau cine ştie-ntr-o dăpărtare mare, şi i-a dus acolo. Tot să nu-i piarză. [31]

II) Avem, apoi, de asemenea foarte bine reprezentată, categoria **copiilor părăsiţi în pădure sau alungaţi în mod explicit de acasă, din varii motive**. Şi în cazul acestor situaţii avem de-a face cu o instabilitate emoţională şi o ruptură familială, motivul părăsirii unui copil într-o pădure sau alungării de acasă fiind unul pur subiectiv. Gama acestor motivaţii este, după cum voi arăta în rândurile următoare (şi deloc surpinzător pentru imaginarul fantast de basm!), una extrem de largă, mergând de la frustrări familiale până la false conflicte de valori/principii social-morale.

a) În numeroase cazuri, alungarea unui copil de acasă este rezultatul unei hotărâri de consiliu sau a unui conducător, motivul invocat fiind **eliberarea unui animal deosebit sau o persoană fantastă**, dintr-o altă lume/dimensiune decât cea umană,

---

[27] […]*Dar trecând mai multă vreme şi nemaivenind tatăl lor a început a le fi frică şi au pornit spre locul unde se bătea tivga, gândidnd că vor da peste tatăl lor. Acolo, ce să vază?... tivga şi tatăl lor nicăieri. S-au întors ei iar la poiană gândind că s-o fi întors şi l-or găsi acolo…, el, de unde?, că plecase acasă de atunci. Ce să facă ei acum? S-a întâmplat de a fost presărat fata cenuşe, când au plecat de acasă, aşa pe drum, până la pădure. S-au luat după urma de cenuşe şi s-au întors acasă*. (Stăncescu 2000, p. 264).

[28] […]*Cenuşe nu mai luase fata, şi drumul era lung de data asta şi era încurcat, că-i ocolise omul rău, ca să nu mai poată veni îndărăt*. (*Ibidem*, p. 265).

[29] *Ibidem*.

[30] Păun, Angelescu 1989, p. 32.

[31] Bârlea 1966, I, pp. 159-160.

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

capturate de către vânătorii sau slujitorii împăratului[32], cu unele variaţii tipicul fiind următorul:

> […]`I dă vulture oglinda, iară băiatu-I dă drumu şi cum i-a dat drumu, vulture dăja se dăzbeţise, să trăzisă el dân băutura aia ce-o băusă, ş-a zburat la cer. Iar cân` s-a strâns poporu în curtea împăratului, pă cân` o fost ora dă dat dă dăşchiderea la cameră să vază poporu învânatu, pă care l-a-nvânat împăratu, , n-a avut ce mai arăta înainrea poporului. Iar atuncea aîntrebat că cine a umblat la cameră d-a dăşcuiat camera, dă i-a dat drumu vulturului de aur. Băiatu i-a spsu: -Tăticule, io! –Păi cum? -Uite m-am jucat cu arcuşu pân curte şi din neglijenţă arcuşu a sărit în ochiu vulturului între care vulturu mi-a spus că-mi dă arcuşu dacă io-i dau drumu. Şi i-ai dat drumu!?! –I-am dat drumu. Ce-a zis tata băiatului, împăratu zis, cătră popor? `Ce: -Ce vrei să-i facem, să-l judecăm, să-i tăiem capu? Da` poporu ce-a răspuns/ Zice: -Nu aşa, să-l mai canonim! Altu ce zice: să-l spânzurăm. Altu – să-l agăţăm dă limbă, altu – să taie carne dă pă el, să punem sare. Ăl-aşa, ăl-aşa, fiecare şi-a spus câte-o părere. Între care a rămas tot cum a zis vulturu, că cel dă pă urmă dă tot, cum a judicat ăla, aşa a rămas. Ce spune acest om dă pă urmă? –Împărate înălţate şi drag popor, u`te ce să-i facem, dăcât să-l omorâm, dăcât să-l canonim, c-a fost un băiat fără minte şi fără să-ş dea seama, nu-l omorâm, nu-i facem nimica, dăcât să-i dăm drumu în lume; să-i pui o trăsură cu doi cai la dispoziţie ş-un vizitiu şi să plece cu el în toată lumea, u`ne i-o milui Dumnezău. [33]

b) La fel de numeroase sunt cazurile în care o alungare de acasă sau exilarea într-o pădure au ca motivaţie **respectarea unor valori morale, încălcate, chipurile, de cel alungat.** Mă refer aici în mod explicit la cazurile în care o fată de împărat ori soţia acestuia, sunt alungate şi părăsite, uneori şi mutilate fizic, fiind pe nedrept acuzate de desfrâu sau adulter.[34]

c) Interesante sunt, prin greutatea şi suculenţa mitologică cuprinse, situaţiile în care copii abia născuţi, sunt duşi şi părăsiţi în locuri sălbatice, motivul invocat fiind **aspectul non-uman al acestor nou-născuţi**! [35]

d) După cum, deopotrivă interesante şi importante prin prisma dimensiunii magic-oraculare, sunt situaţiile de basm în care unii copii sunt alungaţi de acasă pentru a **îndepărta răul care determina un curs nefast economic al familiei** (motivul „*fata cu piezе relе*"). Această „mitologie a Sorţii" din basmul fantastic românesc[36] aduce în prim-plan anumite

---

[32] Creţu 2010, I, p. 195 (copilul alungat de acasă eliberase din închisoare pe „*un om sălbatic din cer*"), într-un alt basm fiind eliberat „Omul de Flori" (*Ibidem*, p. 253); Hasdeu 2000, p. 76 (copilul este alungat şi părăsit „într-o pădure foarte depărtată, la marginea împărăţiei sale", motivul fiind eliberarea dintr-o cuşcă a Omului de Flori); vultur de aur (Păun, Angelescu 1989, p. 50) etc.

[33] Păun, Angelescu 1989, pp. 49-50.

[34] Creţu 2010, I, pp. 210-212, 235, 312; Păun, Angelescu 1989, pp. 19-20, 192 (este orbită şi părăsită în pădure la cerinţa expresă a soţului, împăratul, motivul invocat fiind că şi-ar fi ucis copilul, acesta fiind ucis, în realitate, de tatăl fetei, ca o răzbunare pentru refuzarea căsătoririi cu el şi evitarea incestului! – Acelaşi motiv este prezent şi la Stăncescu 2000, p. 221, cu amendamentul că aici i se taie mâinile şi sânii, care sunt puse în traistă, alături de trupului copilului ei de 3 ani pe care, chipurile, îl omorâse); Stăncescu 2000, pp. 96 (trebuia dusă în pădure şi ucisă, vizitiul nu o va face…), 149-150 (surorile cele mari îi pun într-o cană cu apă un pui de şarpe care, înghiţit şi crescând, sugera graviditatea fiicei cei mici a împăratului…) etc.

[35] Astfel, într-un basm al colecţiei O. Păun, S. Angelescu (*Călăvânt-Împărat*), imediat după naştere „copilul" născut trebuie îndepărtat pentru că era „un balaure dă şarpe cât toate zilili" , acesta fiind luat şi dus „peste noo mări„ peste noo ţări, peste noo ape curgătoare" (Păun, Angelescu 1989, p. 138). La. P. Ispirescu (1988, I, pp. 367-368), un copil este părăsit într-un copac al unei păduri pentru că „se născuse cu pieptul de aur"!

[36] Este în curs de redactare un studiu dedicat eminamente acestui subiect – hotărârea/trasarea divină a unui destin uman încă din preexistenţă, cu condiţionarea existenţei-, motiv pentru care, aici şi acum nu voi dezbate decât aspectul exterior al problemei, anume instrumentarea gnoseologică, recte: alungarea de acasă a unui copil datorită unui destin nefast cu care acesta a fost sortit la naştere….

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

ipostaze obiectuale ale mentalității tradiționale, în care realități sociale (gen, nenorocul cuiva în ceea ce întreprinde), au căpătat, la omul arhaic, conotații funcțional-operative, fiind nevoie de anumite reacții și acțiuni magic-punitive care să îndepărteze, simbolic, răul (=nenorocul). Emblematic este, pentru această subcategorie, basmul intitulat *Fata cu pieze rele* (colecția P. Ispirescu): fiind al treisprezecelea copil (și singura fată) a unui împărat, toată bunăstarea socială și materială de dinainte începe să se clatine, verdictul „cetitorului de stele" chemat spre a dezlega motivul treptatei sărăciri fiind unul dur:

> […]Daca veni filosoful, îi puse la stele, şi a doua zi îi zise să bage de seamă în trei zile de-a rândul cum dorm copiii. Trecând cele trei zile filosoful veni iar. Împăratul îi spuse că băieţii dormeau care cu mâinile deasupra capului, care într-o parte, care cu mâinile pe piept, şi care pe spate şi cu mâinile pe lângă dânşii, iară fata doarme pe brânci, ori strânsă făcurtă ghem, sau cu mâinile între genunchi. –Aceasta este piaza reaoa a împărăţiei tale, răspunse filosoful; iară de nu o vei depărta din casă, nu se va alege nici praful de d-ta şi de copiii dumitale. [37]

Ca atare, acest împărat se vede nevoit să își abandoneze fiica într-o pădure, tot traiectul ei ulterior fiind presărat cu ghinioane aduse altora doar de simpla ei prezență; abia inițierea ei de către o arăpoaică (→ prin furarea ghemelor de mătase cu care se juca un „om tânăr și gras", care „ședea într-un pat de aur" = norocul ei) îi va schimba destinul (nenorocul în noroc).[38]

Auxiliar acestui motiv al „*fetei cu pieze rele*" este o altă situație care conotează viziunea destinului uman: sunt unele basme unde un copil este alungat de acasă ori părăsit într-o pădure în mod expres, spre a împiedica împlinirea unei proroci.[39]

e) Deopotrivă pandant al răului pur și semn al unei devalorizări a sinelui, în unele situații părăsirea copiilor abia născuți în pădure, vorbește despre pervertirea morală a unor personaje sus-puse social, care clamează abdicarea unei rude apropiate (fiu) de la principiile de apartenență socială; este cazul basmului *Copiii în pustietate* din colecția O. Păun, S. Angelescu, basm în care o bunică își trimite cei 3 nepoți în pădure, spre a fi uciși de santinela respectivă, motivul fiind, din perspectiva-i, unul întemeiat (social).[40] Cei trei copii vor fi ocrotiți și hrăniți magic de Dumnezeu, la 7-8 ani vor fi botezați de Sfânta Duminică, ulterior fiind descoperiți de tatăl lor și reintegrați familiei…

f) În fine, legat tot de **respectarea unor valori morale** (minime) într-un mediu tradițional-arhaic, este cazul unui basm al colecției Gr. Crețu (*Cei șapte frați rătăciți și*

[37] Ispirescu 1988, I, p. 372. Tot al treisprezecelea copil este și fata alungată de acasă la Crețu 2010, I, pp. 171-172, 296-297; Stăncescu 2000, pp. 73-74 etc.

[38] Ispirescu 1988, I, pp. 373-378.

[39] Copilul unui jitar este dus, la porunca unui împărat, într-o pădure spre a fi ucis și a împiedica prorocia făcută de un filosof – el, fiul jitarului și nu fiul împăratului va conduce împărăția; dus în „cea mai mare pustie a codrului împărăției sale", acest pruncușor va fi cruțat de ostașul desemnat să-l ucidă, ulterior, părăsit în pădure, fiind descoperit și crescut de o leoaică, ajungând într-un final, cf. prorociei, să conducă acea împărăție… (Hasdeu 2000, pp. 85-88). Aceeași situație o avem și la Crețu 2010, II, p. 69 (aici fiind vorba despre un vis premonitoriu, nu o prorocire).

[40] […]*Când s-a dus acasă fecioru şi i-a spus împăratului şi împărătesii că el ia fata lu cutare om, că-i face trei feţi logofeţi, împărăteasa să jumulea dă păr: -Păi cum să-mi iei mie fată dă om sărac, fată dă neam prost? -Eu, dacă n-oi lua-o, eu mor, mă prăpădesc! N-a avut încotro, s- dus şi-a făcut nunta*. (Păun, Angelescu 1989, p. 145).

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

păcălirea zmeului), basm în care doi părinţi aleg să îşi părăsească copiii în pădure decât să îi vadă murind de foame!

> […]Au fost odată un om şi o femeie foarte săraci, care aveau şapte copii. Erau atât de săraci, că nu aveau ce să mănânce. Amândoi erau tare îndureraţi că într-o zi o să vadă cum le mor copiii de foame. Dintre copii, cel mai isteţ la minte erau unul de se chema Niţă. Într-o noapte, îngrijoraţi de suferinţa copiilor şi neputând să doarmă, se vorbiră ca să-i ducă a doua zi în pădure şi să-i lase să se rătăcească acolo, decât să-i vadă murind de foame.[41]

III) Nu în ultimul rând, avem categoria **copiilor care, pentru a preîntâmpina un-rău-de-întâmplat, se autoexilează de acasă**. Motivele? De la proiecţia unor asonante dorinţe care conotează motivul incestului, la bovarice reverii ale parvenirii sociale. Existenţa de până atunci a acestor copii care aleg autoexilarea de acasă, este corelată, în mod inevitabil pentru imaginarul fantast de basm, cu destinul lor (aparte): alegând autoexilarea, aleg să îşi împlinească şi să îşi trăiască destinul. Firesc, manifestarea în act a acestui autoexil are ca suport ontologic degenerescenţa umană a unor rude foarte apropiate lor, două fiind subcategorille sub care pot fi grupate aceste autoexilări:

a) Autoexilarea de acasă pentru a preîntâmpina o crimă. Subiectul este, cu mici variaţii, acesta: o familie săracă intră, în mod fortuit, în posesia unei găini/păsări fermecate, descoperite de tatăl copiilor în pădure, găină/pasăre care făcea zilnic un ou de aur sau de diamant. Vânzându-le, capătă în scurt timp o anumită stare socială, bărbatul plecând de acasă cu negustoria lui proaspăt începută sau „la Ierusalim, să mulţămească lui Dumnezău pentru norocul cel bun ce i-a dat".[42] Oul este cumpărat în mod repetat de cineva - un boier, un evreu, un dascăl sau învăţător-, toţi ştiutori de carte; descoperind potenţialul magic al unor organe interne ale acesteia, vor încerca şi vor deveni amantul mamei copiilor, dezideratul fiind îmbrobodirea femeii, tăierea găinii şi consumarea organelor cu potenţial magic:

> […]I-a dat opt lei pe ea, fiindcă atât îi ceruse, dar el uitându-se bine la creasta găinii a văzut că acolo erau scrise trei lucruri, şi anume, că cine îi va mânca ficatul se va face năzdrăvan, cine îi va mânca pipota va ajunge împărat, iar ăl de-i va mânca inima când se va scula dimineaţa din somn o să găsească o pungă cu bani sub pernă. [43]

Foarte aproape de reuşita lor, aceşti impostori taţi vitregi nu pregetă să recurgă la soluţii criminale pentru a recupera organele magice ale găinii, mâncate de foame şi întâmplător, de copiii femeii:

> […]Dar viind copiii de la şcoală flămânzi, cât ce vine cel mai mare, bagă mâna-n cratiţă şi scoţând capul, îl mănâncă, şi cel mişlociu chipota, iară cel mai mic, ficatul, şi se duc iară de-acasă pe câmp şi păduri, să prindă paseri. Evreul văzând ce se întâmplă, hotărî nici mai mult, nici mai puţin, fără să omoare pe copii, după ce-şi dădu toată avrea cumpărând ouăle, după

[41] Creţu 2010, II, p. 58. Părăsiţi în pădure, în primă instanţă vor reuşi, graţie isteţimii celui mic, să se întoarcă acasă, apoi, duşi a doua oară în pădure, vor fi pierduţi de tatăl lor, vor descoperi locuinţa unui zmeu bogat, pe care îl vor păcăli şi se vor îmbogăţi şi ei, etc.
[42] Boer et alii 1975, p. 87.
[43] Creţu 2010, II, p. 86. Alte situaţii identice: Boer et alii 1975, pp. 77-78 („maiu găinii"), 87-88 (un evreu complotează cu mama bună a celor 3 copii pentru a putea mânca „capul, chipota şi ficatul găinii'); Stăncescu 2000, p. 245 („pipota, ficaţii, inima găinii") etc.

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

ce-şi lăsă şi legea şi muierea cea din tinereţă şi din viţa lui şi se cunună cu o bărdăşiţă. Dar copilul cel mai mic făcându-se năzdrăvan, ştiu gândul tatălui lor vitrig şi zise către fraţi: -Măi, noi din pădure să nu mergem acasă, ci să pornim în lumea largă, să vedem ce ne va aduce soartea şi norocul. –Bine, ziseră fraţii, şi se luară prin codri mari, întunecoşi şi se duseră multă lume-mpărăţie.[44]

Şi, la fel de important pentru degenerescenţa umană la care ajung unele rude apropiate ale eroului, de subliniat este un alt fapt: devenite brusc conştiente de potenţialitatea magică a unor atare organe, purtătoare ale unui nou destin şi pentru ele (recte, depăşirea condiţiei sociale modeste de până atunci versus recăsătorirea cu cineva mai bine situat social), şi mamele bune/naturale ale acestor copii manifestă tendinţe criminale întru recuperarea acelor organe[45], abia fuga acestuia în pădure şi păcălirea mamei de către nişte păcurari oprind crima. Un alt exemplu elocvent pentru potenţialitatea crimei de înfăptuit şi nevoia de autoexilare de acasă a eroului pentru a evita o asemenea faptă, este cazul din basmul *Cei doi fii de împărat* (colecţia Gr. Creţu), basm în care o împărăteasă, mama vitregă a fiului de împărat, se foloseşte de un pretins vis premonitoriu spre a scăpa de „boala grea" ce-o cuprinsese (=de fiul împăratului):

[…]Ca să ajungă ca să-şi împlinească gândul, se prefăcu într-o zi că este greu bolnavă. Când veni împăratul şi o întrebă ce are, ea spuse că a visat noaptea că a venit cineva la ea şi i-a dat inima lui Nicolae şi i-a zis: -Mănânc-o, împărăteasă, dacă vrei să te faci sănătoasă şi să fii stăpână pe lumea întreagă. Eu n-am vrut s-o mănânc, dar arătarea din vis mi-a spus că n-am să mă vindec de boala asta grea până ce n-oi mânca-o. –Bine!, zise împăratul, care pricepu îndată şiretlicul. Am să caut să fac cumva să ţi-o dau. [46]

b) Autoexilarea de acasă pentru a preîntâmpina un incest. Suportul obiectiv al acestui motiv destul de des prezent la nivelul epicului fantast de basm [47] este ţinerea/împlinirea promisiunii făcute soţiei muribunde – a se recăsători doar cu cineva asemenea (fizic) ei[48] ori căreia să i se potrivească un obiect dat tocmai în acest scop.[49] Sunt

[44] Boer et alii 1975, pp. 87-88.

[45] […]*Şi aşa se nărăviră şi să dusă muierea acasă şi tăie capu la găină şi o fripsă, aşteptând pe tot să vie, să mânce maiu şi să o ieie de muiere. Însă copilu, ca copiii, tot pe lângă foc, ca să capete şi el din găină vreo bucătură. Dară mumă-sa nu i-au dat, şi s-o întins copilu în laboş şi din întâmplare chiar maiu găinii l-au apucat şi l-au mâncat, cât au ieşit mumă-sa în tindă, odată i-au spus: -Mamă, să nu mă sfădeşti, că am luat o bucătură din laboş. –Ce bucătură ai mâncat? –Da maiu l-am mâncat, pe când muierea aştepta pe tot cu maiu fript. –Oh, mâncat-ai fi fost catran să mânci. No, să ştii că din tine trebă să scot maiu care l-ai mâncat. Şi s-au apucat cu cuţitu muma să beleaască pe copil. Însă copilu, înfricoşat, au luat-o la fugă*. (Boer et alii 1975, p. 77).

[46] Creţu 2010, II, p. 122.

[47] Situaţiile-limită în care este pusă o eroină de basm, vizată de iniţierea unor relaţii incestuoase din partea unei rude foarte apropiate (tată sau frate), prin prăbuşirea sau anularea unor cutume moral-sociale întru rezolvarea unei imediate nevoi carnale, constituie, pentru preconizata mea *Istorie a răului din basmul fantastic românesc* (aflată în curs de aranjare şi nuanţare a unor concepte), un important subiect care îmi poate sugera/reliefa optim relaţia imaginar-real de la nivelul etosului tradiţional. Ca atare, cum este aproape finalizat studiul dedicat motivului incestului din basmul fantastic românesc, cu tot ce presupune abordarea unui atare subiect (→ mitoforia unor exemple istorice de incest; funcţiile şi valorile date de către creatorul anonim de basm; simbolica din spatele acestor exemple etc.), în acest studiu nu voi insista decât asupra aspectelor particulare care determină autoexilarea de acasă a unor eroine, spre evitarea incestuoasei relaţii cu o rudă de sânge….

[48] Bârlea 1966, II, pp. 145-146; Păun, Angelescu 1989, pp. 190-191.

[49] *Inel* (Boer et alii 1975, pp. 124-125, 198-199, 213, 215); *condur* (Ispirescu 1988, I, pp. 288-289); *pantof* (Păun, Angelescu 1989, p. 101); *papuci* (Sevastos 1990, II, pp.96-97) etc.

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

şi cazuri în care suportul obiectiv al unei asemenea incestuoase relaţii este constituit de subiectivitatea alegerii (fata, fiind foarte frumoasă, este dorită drept soţie de către tatăl ori fratele ei!).[50] Proiecţia unor asemenea impulsuri carnale care vizează inoportune relaţii incestuoase, unele dorite de persoane iniţiate sacramental[51], altele înfăptuite/trăite în mod real, explicit[52], vădeşte nu doar degenerescenţa unor caractere, ci şi rejecţia unor astfel de relaţii. Sigur, în toate basmele cu astfel de menţiuni, avem o oarecare împotrivire a celor vizate de actul incestului, dar, în anumite cazuri, creatorul anonim de basm a insistat şi nuanţat trăirile celor vizate de incest, cu sublinierea dimensiunii non-morale şi non-creştine:

> […]Mă-sa o învăţase să asculte de poruncile părinţilor, iară mai vârtos de poruncile lui Dumnezeu. Ea crescuse în frica Domnului şi se făcuse cu de zece părţi mai frumoasă decât mă-sa. Poate d-aia şi tată-său poftise a o avea de soţie. Când auzi ea de la tată-său voinţa lui cea necuviincioasă, se pierdu de ruşine. Puse mâna la gură, îşi muşcă buzele şi rămase ca trăsnită din cer.[53]

Iată, principiul moral formează nucleul sintetic al atitudinii celei vizate de răul-ce-stă-să-se-întâmple (=relaţia incestuoasă), reacţia şi manifestarea în act a fiinţei sale la aflarea dorinţei inoportune a tatălui, fiind mărturie. Iar alegerea autoexilării, singura alternativă viabilă, pare firească:

> […]Fata însă, cât ce s-au dus împăratul să se culce, ş-au adunat câteva hăinuţe în nişte desagi şi, cu ele în spate, a fugit şi s-au ascuns într-un codru mare şi lat, **mai bine să peară acolo de foame, de frig ori de dinţii fiarălor sălbatice, decât să cadă cu tatăl său în păcat**.[54]

Răul de dinaintea Binelui. Scurt discurs epistemic asupra acestui motiv de basm şi câteva Concluzii

Obiect sau subiect din realitatea socială a lumii, motivul părăsirii copiilor într-un spaţiu neantropizat, alungarea sau autoexilarea lor de acasă se situează, la nivel basmului fantastic românesc, undeva între ceea ce unii autori numeau *obiectualizare* şi *obiectivizare*.[55] Numeroasele situaţii de basm în care eroi imberbi şi/sau surori (pre)adolescente sunt părăsiţi de tatăl lor în păduri neumblate sau alungaţi de acasă la sugestia expresă a unei mame vitrege, ne relevează două mari truisme.

---

[50] Creţu 2010, II, p. 190; Ispirescu 1988, I, p. 461; Stăncescu 2000, pp. 104-105, 273-274.

[51] Nu sunt deloc puţine la număr basmele în care dorinţa iniţierii unor relaţii incestuoase este făcută de către un popă! (Bârlea 1966, II, p. 146; Păun, Angelescu 1989, pp. 190-191; Sevastos 1990, II, pp. 96-97; Stăncescu 2000, pp. 104-105 etc.)…

[52] La Ispirescu 1988, I, p. 370, un erou se va însura cu sora cea mică a mamei lui = mătuşa, situaţie întâlnită şi la Pop-Reteganul 1986, p. 232 (un erou se va însura cu mătuşa, mama lui, sora nevestei, ştiind adevărul!). În două basme avem menţionarea explicită a motivului Oedip - Bârlea 1966, II, p. 441, la Hasdeu 2000, p. 95, acest cuplu mamă-fiu având împreună şi un copil!...

[53] Ispirescu 1988, I, p. 461 (De altfel, basmul se numeşte *Împăratul cel fără-de-lege*!)….

[54] Boer et alii 1975, p. 199 (sublinierea îmi aparţine, C.C.).

[55] Cf. Enăchescu 2005, 54, notele 1-2, prin *obiectualizare* se înţelege „situaţia în care *ceva* care aparţine Persoanei se prezintă ca fapt obiectiv-concret exterior, cu valoare *instrumentală* în raport cu realizarea unei *nevoi* a individului pe care îl reprezintă”, în timp ce prin *obiectivizare* se înţelege „transpunerea exterioară în act a unei nevoi, tendinţe sau pulsiuni interioare a Persoanei în vederea realizării acesteia ca dorinţă personală sau în raporturile sale cu ceilalţi”.

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

În primul rând, are loc activarea instinctului biologic de conservare. Ajunşi într-un mediu ostil, demonizat, aceşti copii trebuie să reacţioneze rapid după producerea răului şi să se adapteze noii situaţii pentru a avea o (minimă) şansă de supravieţuire.[56]

În al doilea rând, şi pornind tocmai de la această activare a instinctului de supravieţuire, aceşti copii părăsiţi/alungaţi de acasă îşi vor descoperi şi stabili raporturile cu trupul lor carnal, aflat în re-dimensionare fizică şi emoţională. Care le va permite şi/sau asigura ulterior reuşita finală.

Deloc surprinzător pentru mentalitarul tradiţional, în toate situaţiile de basm fantastic românesc în care avem acest motiv al părăsirii copilului în pădure sau al alungării de acasă, *punerea împreună* a tuturor dominantelor imaginative vădeşte obstinaţia cu care creatorul anonim de basm a raportat semnificaţia unui atare şi inoportun act social (dar, bine conturat/reliefat psiho-cultural), la realitatea imaginală: *caracterul* desăvârşit al eroului va marca *destinul* (aparte al) acestuia. Morfologia simbolică a traiectului eroic al acestui copil alungat/părăsit, dincolo de elementele fabuloase sau supranaturale pe care le-a imprimat epicului imaginaţia creatorului anonim de basm[57], poartă, totuşi, amprenta verosimilităţii. După cum se poate vedea din cele expuse de-a lungul acestui studiu, se porneşte de la cauze concrete, prezente la nivelul cotidian al vieţii, imaginaţia folclorică folosindu-se de realităţi familial-sociale (incest; răutatea unei mame vitrege; supersiţiţii etc.), şi se va ajunge într-un „scuar" al imaginarului în care rezolvarea are totdeauna participaţie (in)direct-divină:

> […]Dimineaţa, băiatului îi era foame; soră-sa, ca să-l împace, puse în foc o scândură, arătându-i că a pus o turtă şi copilu încetă a mai plânge. Din întâmplare trecu pe acolo Dumnezeu şi cu Sfântu Petru şi a întrebat pe fată că ce a pus pe foc. Fata îi fu ruşine să-i spuie, însă silită a spus că a pus o scândură. Atunci Sfântu Petru, cunoscând totu a dat cu toiagul în pământ şi s-a făcut o turtă cât roata carului, încât fata de unde rupea, se împlinea la loc şi prin urmare nu se mai isprăvea.[58]

Este şi foarte firesc să fie aşa: funcţia pragmatică a simbolului este valorizată doar în raport cu divinitatea. Iar modul de existenţă şi, mai ales!, de gândire al comunităţii tradiţionale româneşti, generatoare şi consumatoare şi de basm fantastic, o dovedeşte cu prisosinţă. Am văzut, sunt cazuri în care astfel de copii alungaţi de acasă ori părăsiţi în pădure, primesc vizita unor divinităţi canonice de prim rang (Dumnezeu şi Sfântul Petre), precum şi anumite obiecte magice care să le faciliteze drumul în viaţă. Iar aceste imixtiuni ale divinului în profan, vin toate pe fondul unor (temporare) crize familial-sociale şi, de subliniat, pe desăvârşitul fond caracteriologic-uman al eroului.

---

[56] […]*Au rămas în bunget. Au stat ei, bieţii, cât au stat, cu frică, tremurând vargă, că urlau şi răgeau fiarele de ţi se făcea părul măciucă pe cap, plângând de să fi muiat inima cuiva, de cremene s1 fi fost, dar ce să facă? ei au plâns, ei au tăcut. S-au pornit şi ei, cu inima dinţi, cînd i-a răzbit foamea, să caute ceva d-ale mâncării. Ce să găsească?, rădăcini, alt ce? După foame, iaca şi setea, apa nicăieri, se frigeau bieţii copilaşi, săracii, mai ales băiatul, că lui îi era mai sete, fetei nu îi era aşa de mult*. (Stăncescu 2000, p. 43).

[57] În câteva basme, băiatul părăsit de tatăl lui în pădure împreună cu sora lui mai mare, va bea apă dintr-o urmă de cerb, metamorfozându-se într-un cerb (Boer et alii 1975, p. 177; Hasdeu 2000, pp. 238-239; Pop-Reteganul 1986, pp. 28-29 etc.), aspecte tratate *in extenso* într-un studiu aflat în curs de apariţie (Cioancă 2018).

[58] Hasdeu 2000, p. 235. Alte situaţii asemenea avem la Ispirescu 1988, I, p. 314; Oprişan 2006, VI, p. 270 etc.

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

Instrumentate gnoseologic şi fără a fi supraîncărcate de sens, aceste situaţii expuse în prezentul studiu ne relevă şi unele aspecte mai puţin sesizabile la o primă lectură a textelor mitanalizate supra.

Este de subliniat, spre exemplu, că totdeauna se porneşte de la situaţii „primare" (gen, răutatea viscerală a unei mame vitrege care doreşte cu ardoare îndepărtarea copiilor de acasă şi care speculează laşitatea sau „moliciunea" caracteriologică a tatălui copiilor[59]), şi se ajunge la forme ceva mai elaborate (cazul autoexilării de acasă pentru a preîntâmpina un incest sau cazul în care anumite superstiţii determină alungarea unui copil întru echilibrarea norocului casei…).

După cum, la fel de important de subliniat este faptul că, forţa poietică şi greutatea ontologică a destinelor implicate în astfel de părăsiri în locuri sălbatice, alungări de acasă sau autoexilări, obiectivează tot epicul fantast, oricare dintre situaţiile aduse de mine în discuţie putând fi considerată o reală desprindere catartică de „mediul răului" (de-)întâmplat şi o antamare a binelui-de-aşteptat.

Aceasta fiind, se pare, una dintre „legile imaginar-experimentale" ale basmului fantastic românesc: totdeauna este nevoie, în prealabil, de producerea unui *rău primar* care să dez-zăgăzuiască *binele final*…

Referinţe bibliografice

Bârlea 1966, Ovidiu Bârlea, *Antologie de proză populară epică*, vol. I-III, Editura Pentru Literatură, Bucureşti, 1966.

Boer et alii 1975, Demetriu Boer, Mircea Vasile Stănescu Arădanul, Ştefan Cacoveanu, *Poveşti din Transilvania*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975.

Boswell 1998, John Boswell, *The Kindness of Strangers: The Abandonment of Children in Western Europe from Late Antiquity to the Renaissance*, University of Chicago Press, Chicago, 1998.

Cioancă 2014, Costel Cioancă, *Drumul către reuşită. O (scurtă) perspectivă hermeneutică asupra pădurii din basmul fantastic românesc*, în *Meridian critic* (Analele Universităţii <<Ştefan cel Mare>>, Suceava, Seria Philologie. B. Literatură), XIX, nr. 2/2014, pp. 29-36.

Cioancă 2017a, Costel Cioancă, *Între Bine şi Rău. Motivul orbirii în basmul fantastic românesc*, în *Studia Universitatis „Petru Maior",* Tîrgu Mureş, nr. 22, 2017, pp. 127-142.

Cioancă 2017b, Costel Cioancă, *Călătoria la Iad sau miracolul (in)certitudinii. Consideraţii despre un motiv eschatologic prezent în basmul fantastic românesc*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 64-65 (iulie-decembrie), 2017 (An XVII), pp. 8-25.

Cioancă 2018, Costel Cioancă, *Prolegomene la un bestiar mitologic al basmului fantastic românesc.(II) Cerbul*, în *Sargetia. Acta Mvsei Devensis*, SN, IX (XLV), 2018 (în curs de apariţie).

Chapman 2013, Marina Chapman, *The Girl With Non Name: The Incredible Story of a Child Raised by Monkeys*, Pegasus Books, New York, 2013.

[59] […]*Se necăji unchiaşul s-o înduplece, o întoarse, o mai suci, că aşa, că pe dincolo…aş! Baba o ţinea una cu ce apucase de zisese. N-a putut ieşi cu ea la căpătâi. Deci* ***fiindcă era slab de inimă şi o iubea prea mult*** *– vezi cum îl orbise pe el Dumnezeu la bătrâneţe – s-a hotărât moşul să-i facă pe voie*. (Stăncescu 2000, p. 42; sublinierea este a mea, C.C.).

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

Creţu 2010, Grigore Creţu, *Basme populare româneşti*, vol. I-II (Ediţie îngrijită de I. Datcu şi I. Stănculescu, prefaţă de I. Datcu), Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 2010.
Diodor 1981, Diodor din Sicilia, *Biblioteca istorică* (Trad. R. Hâncu, Vl. Iliescu, studiu introductiv şi note istorice de Vl. Iliescu), Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1981.
Enăchescu 2005, Constantin Enăchescu, *Fenomenologia Trupului. Locul şi semnificaţia Trupului carnal în psihologia persoanei,* Editura Paideia, Bucureşti, 2005.
Ferrante 2015, Elena Ferrante, *One in Two, Two in One. The Story of the Lost Child*, Europa Editions, New York, 2015.
Greco 1983, Norma A. Greco, *Blake`s <<The Little Girl Lost>>: An Initiation into Womanhood*, în *Colby Quaterly*, vol. 19, no. 3 (September), 1983, pp. 144-154.
Hasdeu 2000 Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Literatură populară. Basme populare româneşti* (Ediţie îngrijită de Lia Stoica Vasilescu, Prefaţă de Ov. Bârlea), Editura Grai şi Suflet – Cultura Naţională, Bucureşti, 2000.
Ispirescu 1988, Petre Ispirescu, *Legende sau Basmele românilor* (Ediţie îngrijită de Aristiţa Avramescu), vol. I-II, Editura Cartea Românească, Bucureşti, [1882] 1988
Knoepflmacher 2005, Ulrich C. Knoepflmacher, *The Hansel and Gretel Syndrome: Survivorship Fantasies and Parental Desertion*, în *Children's Literature,* 33, 2005, pp. 171–184.
Louv 2005, Richard Louv, *Last Child in the Woods, Saving our children from Nature – Deficit Disorder*, Algonquin Books, Chaper Hill, 2005.
Marian 1986, Simeon Florea Marian, *Basme populare româneşti* (Ediţie îngrijită şi prefaţă P. Leu), Editura Minerva, Bucureşti, 1986.
Moore, Gebbie 2006, Alan Moore, Melinda Gebbie, *Lost Girls*, Top Shelf Productions, Atlanta, 2006.
Newton 2004, Michael Newton, *Savage Girls and Wild Boys: A History of Feral Children*, Picador, New York, 2004.
Oprişan 2006, Ionel Oprişan, *Basme fantastice româneşti*, vol. I-XI, Editura Vestala, Bucureşti, 2005-2006.
Păun, Angelescu 1989, Octav Păun, Silviu Angelescu, *Basme, cântece bătrâneşti şi doine*, Editura Minerva, Bucureşti, 1989.
Pop-Reteganul 1986*,* Ion Pop-Reteganul, *Poveşti ardeleneşti. Basme, legende, snoave, tradiţii şi povestiri* (Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de V. Netea), Editura Minerva, Bucureşti, 1986.
Rank 2012, Otto Rank, *Mitul naşterii eroului. O interpretare psihologică a mitologiei* (Traducere şi îngriire ediţie – Monica Medeleanu), Editura Herald, Bucureşti, 2012.
Redford 1967, Donald B. Redford, *The Literary Motif of the Exposed Child*, în *Numen*, 14 (3), 1967, pp. 209-228.
Røed 2009, Merethe Røed, *The Lost Boys of Sudan: The reintegration process of school children associated with armed forces and groups*, Oslo University College, Oslo, 2009.
Sofocle 1969, Sofocle, *Oedip rege*, în vol. *Tragedii* (Traducere, prefaţă, note şi indice de George Fotino), Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1969.

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)

Stăncescu 2000, Dumitru Stăncescu, *Sur-Vultur. Basme culese din gura poporului român* (Ediţie îngrijită, prefaţă şi tabel cronologic de I. Datcu), Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 2000.
Taggart 1984, James M. Taggart, *<<Hansel and Gretel>> in Spain and Mexico*, în *The Journal of American Folklore*, vol. 99, no. 394 (oct.-dec.), 1984, pp. 435-460.
Titus Livius 1976, Titus Livius, *Ab urbe condita (De la fondarea Romei),* vol. I-II (Traducere, tabel cronologic şi note de P. Popescu Găleşanu, Cuvânt introductiv de A. Marinescu-Nour), Editua Minerva, Bucureşti, 1976.
Trenholm 2013, Jill Trenholm, *Women Survivors, Lost Children and Traumatized masculinities. The Phenomena of Rape and War in Eastern Democratic Republic of Congo*, Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala, 2013.
Tribunella 2012, Eric L. Tribunella, *Literature for Us <<Older Children>>: Lost Girls, Seduction Fantasies, and the Reeducation Adults*, în *The Journal of Popular Culture* (Wiley Periodicals Inc.), vol. 45, nr. 3, 2012, pp. 628-648.
Warner 1996, Marina Warner, *From the Beast to the Blonde: On Fairy Tales and Their Tellers*, Farrar, Straus & Giroux, New York, 1996.
Watson 1995, Patricia A. Watson, *Ancient Stepmothers: Myth, Misogyny, and Reality,* Brill, Leiden, 1995.
Ziolkowki 2010, Jan M. Ziolkowski, *Laments for lost children: Latin Tradition*, în vol. *Laments for the Lost in Medieval Literature (Medieval Texts and Cultures of Northen Europe*; Jane Tolmie, M.S. Toswell – eds.), Brepols Publishers, Turnhout, 2010, pp. 81-107.

BDD-A28189 © 2018 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:36 UTC)